

Перспективи розвитку вищої освіти України у післякризовий період вбачаємо у необхідності спільної участі ЗВО у формуванні та розвитку інноваційно-інтегрованих структур (ІС) різних типів шляхом вирішення таких завдань, як: створення на базі університетів потужних дослідницьких центрів та спрямування їх діяльності на вирішення нагальних питань розвитку регіону / країни; розвиток сучасної інноваційної інфраструктури та формування інноваційних екосистем; вдосконалення організаційно-регуляторного впливу в умовах децентралізації влади та управління, запровадження smart-підходу до організації управління; освітньо-професійна підготовка фахівців для ІС; професійний розвиток працівників ІС; фінансовий аналіз, аудит та інформаційний супровід ІС; податкове регулювання діяльності ІС; кадрове забезпечення ІС; інвестиційне забезпечення ІС; стимулювання підприємницької активності ІС; соціальний розвиток ІС; забезпечення національної безпеки.

Література

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.04.2020).
2. Звіт за результатами діяльності Аналітичного центру CEDOS у 2019 році. URL: <https://cedos.org.ua/uk/pages/zvit-za-rezultatamy-diialnosti-analitychnoho-tsentru-qedos-u-2018-rotsi> (дата звернення: 03.04.2020).
3. Levchenko O., Tkachuk O., Tsarenko I. Strategic priorities of innovative development of Ukraine in the context of the global world tendencies. Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: [collective monograph] / in edition V. Khudolei, T. Ponomarenko. OKTAN PRINT s.r.o. Czech Republic. Prague, 2019. P. 8-21.

Барановський М. О.

доктор географічних наук, професор
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
м. Ніжин, Україна

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Постіндустріальна, високотехнологічна економіка, яка вже стала реальністю в провідних країнах світу, переконливо доводить, що ключову роль у розв'язанні проблем модернізації господарства України мають відігравати процеси створення, поширення та використання знань. Знання наразі фактично перетворилися на частину виробництва у доповнення до землі, праці та капіталу і все частіше розглядаються як рушійна сила місцевого, національного та глобального економічного розвитку.

Зміна ролі освіти та науки в постіндустріальній економіці, зростання попиту на прикладні результати наукових досліджень зумовили формування

нового бачення і нових завдань, які постають перед закладами вищої освіти. Провідні університети світу вже давно перетворилися із винятково навчальних закладів на великі дослідницькі установи і навіть університети-підприємства. Вони надають не лише освітні послуги, а й сприяють комерціалізації наукових досліджень шляхом провадження їх у практичну діяльність через стартапи, інші форми фінансування. Такий вид їхньої діяльності отримав назву академічне підприємництво. Цей термін з'явився ще у 1990 р. у роботі Е. Хаккета[1]. У найбільш загальному вигляді академічне підприємництво слід трактувати як спосіб передачі знань, технологій від наукової чи освітньої сфер до підприємницької діяльності. Поняття «академічне підприємництво» тісно пов'язане з дефініцією «комерціалізація наукових досліджень». Останнє поняття трактується як діяльність, що спрямована на створення доходу від використання результатів науково-технічної діяльності. Фактично комерціалізація наукових досліджень є основою академічного підприємництва як особливого виду підприємницької діяльності.

В Україні процес трансформації університетської освіти на засадах академічного підприємництва лише розгортається. Є приклади створення відповідних організаційних структур (відділів, технопарків), зростають вимоги до університетів з боку МОН України, а також вимоги керівництва університетів до науково-педагогічних кадрів, працівників науково-дослідних лабораторій щодо більш активної участі у боротьбі за гранти, у просуванні результатів наукових досліджень у практичну діяльність.

За часи незалежності в Україні було прийнято цілу низку документів, метою яких є створення законодавчих засад для активізації наукових досліджень у сфері високих технологій. Це Закони України «Про наукові парки» (2009 р.), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2011 р.), «Про індустріальні парки» (2013 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про наукову та науково-технічну діяльність» (2015 р.) тощо. У 2014 р. розпочала свою діяльність фундація «Національного розвитку та інновацій» (NDIF FOUNDATION), головною метою якої є розвиток знань на ринку технологій та перехід України до технологічної економіки. Розпорядженням КМ України (10.07.2019 р.) схвалено «Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року».

Для стимулювання розвитку прикладних наукових досліджень, у т.ч. при закладах вищої освіти, триває процес розбудови інноваційної інфраструктури. До неї належать наукові парки, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій, відділи комерціалізації наукових досліджень.

До найбільш масових об'єктів інноваційної інфраструктури наразі належать бізнес-інкубатори чи академічні інкубатори інноваційного підприємництва. Перші з них були створені в Україні за фінансової підтримки міжнародних структур, зокрема USAID. Метою їхньої діяльності є розширення простору неформальної освіти, відбір кращих бізнес-ідей, залучення до академічного підприємництва студентів і викладачів, надання різноманітної

допомоги й послуг у сфері підприємництва та просування бізнес-проектів, розширення міжнародного співробітництва у сфері інноваційних технологій тощо.

У провідних університетах країни бізнес-інкубатори трансформувалися, стали основою формування ширших організаційних структур або, навпаки, відокремилися як самостійні підрозділи.

Так, в НТУУ «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського» створено інноваційну екосистему «SikorskyChallenge», яка об'єднує винахідників, студентів, підприємців, венчурні фонди, компанії-інвестори тощо.

Підтримка розвитку молодіжного інноваційного підприємництва, формування партнерства держави, науки, бізнесу, венчурних фондів освіти та експертного середовища є головним завданням ГО «Платформа інноваційного партнерства» (УЕР).

Відповідно до підписаного з МОН України меморандуму про співробітництво (2018 р.) за підтримки УЕР передбачається створити бізнес-інкубатори у 10-15 закладах вищої освіти. Окрім цього, ГО «Платформа інноваційного партнерства» запустила ініціативу зі створення в університетах підприємницьких клубів, які будуть стимулювати формування підприємницької культури, поширення стартап-рухів серед студентів.

Для розширення академічного підприємництва в МОН України створено платформу «Інноваційна діяльність та трансфер технологій», розроблені й оприлюднені методичні рекомендації з комерціалізації розробок, які створені в результаті науково-технічної діяльності.

Стимулом для розвитку прикладних наукових досліджень, академічного підприємництва має стати національний фонд досліджень, який надаватиме гранти для наукових розробок, придбання нового обладнання, сприятиме залученню молоді до наукової роботи.

В бюджеті 2020 року на фінансування національного фонду досліджень виділено 526 млн грн. На жаль, є ймовірність того, що ця сума буде зменшена через необхідність боротьби з епідемією коронавірусу. Доки-що МОН України не оголошено конкурсу наукових проектів, які мали б фінансуватися з національного фонду досліджень.

Створення зазначених вище структур, національного фонду досліджень дасть можливість поступово подолати академічний розрив між вищою школою і практикою впровадження інновацій, виділити найбільш активних представників і дати їм можливість реалізувати найсміливіші ідеї.

Аналіз діяльності закладів вищої освіти та інфраструктури підприємництва дозволяє констатувати:

1) академічне підприємництво перебуває в Україні на стадії становлення, проте процес формування його інфраструктури відбувається досить активно;

2) ускладнює процес трансферу технологій відсутність фінансових ресурсів, особливо на стадії виробництва промислового прототипу, проведення випробувань і сертифікації виробів, а також низька зацікавленість і скептичне ставлення бізнесу у виробництві нової продукції;

3) основною формою наукової роботи університетів, пов'язаною з отриманням фінансових ресурсів, лишається виконання фундаментальних і прикладних держбюджетних наукових тем, міжнародних грантів, тоді як мало хто опікується комерціалізацією наукових досліджень;

4) гальмують впровадження у практику результатів наукових досліджень університетів різні причини, проте головними з-поміж них є відсутність співробітництва між наукою та бізнесом і неготовність останнього впроваджувати в життя результати наукових розробок;

5) науковці закладів вищої освіти мають низьку академічну культуру підприємництва, їм не вистачає ініціативності, знань маркетингу, проектного менеджменту, розуміння механізмів співпраці з реальним сектором економіки.

Попри низьку проблем та особливостей становлення в Україні академічне підприємство є тим реальним механізмом, який має забезпечити інноваційну трансформацію вищої освіти в нашій країні. Усвідомлення та визнання цього факту пришвидшить процес модернізації вищої освіти, зламає сформований в останні роки стереотип про її невідповідність суспільним запитам і неадекватну участь у побудові в Україні сучасної економіки.

Література

1. Hackett E. Science as a Vocation in the 1990s: The Changing Organizational Culture of Science. The Journal of Higher Education. 1990. Vol. 61 (3). P. 241-279.

Біленко О. В.

кандидат економічних наук, доцент

Коляда Т. Г., студентка

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

ДИСТАНЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Процес науково-технічного та соціального прогресу, кризові економічні, демографічні, політичні, екологічні та інші явища, що виникають у сучасному світі, неминуче позначаються на системі освіти. На сьогоднішній день рівень освіти неминуче залежить від вміння пристосовуватись до вимогливого соціально-економічного середовища, використовуючи інноваційні методи навчання. Одним з таких методів є дистанційне навчання.

Дистанційне навчання - сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами. Ця система була винайдена у Великобританії і зараз активно використовується жителями Європи, для одержання додаткової освіти.